

Մեր մրցանակակիրները

1. Հրաչյե ԱՎԱԳՅԱՆԻ (ճարտարագետ-երկրաբան, երկրաբան-հանքաբանական գիտությունների դոկտոր, ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի թեմատիկ խմբի ղեկավար) — Հայաստանի քարերի մասին պատմող հոդվածաշարի համար:
2. Գևորգ ԳՐԻԳՐԻԱՆԻ (ակադեմիկոս) — «Արցախի ժողովուրդը և որոշում իր ճակատագրը» (№ 16), «Մահաբան Չարեց» (№ 14), «Գաղտնաբեր» (№ 5) հոդվածների համար:
3. Լուսինե ՄՈՒՐԱԳՅԱՆԻ (տեխ. գիտ. թեկնածու (ԱՄՆ)) — Ռոբերտ ԲԱՍՄԱՆՅԱՆԻ (կինոօպերատոր-լուսագրիչ),

4. Կադմիմի ԴԵՏՈՒՅԱՆԻ (պատմական գիտությունների դոկտոր) — «Մեր հայոց պատմության դասերը» (№ 9), «Փակեց արեւի ուղիները» (№ 10), «Մեր անվանագրության երաշխիքը» (№ 20—№21) հոդվածների համար:
5. Գևորգ ԱՐԱՐԱՅԱՆԻ (բանասիրության դոկտոր) — «Մեծ ուղեծրում. Ալեքսան Մուշեղյանն ու նրա աշխարհը» (№ 13) հրատարակման համար:
6. Ռաֆայել ՄԱԹԵՎՈՅԱՆԻ (պատմական գիտությունների դոկտոր) — «Մեր հայոց պատմության դասերը» (№ 9), «Փակեց արեւի ուղիները» (№ 10), «Մեր անվանագրության երաշխիքը» (№ 20—№21) հոդվածների համար:

թյունների դոկտոր) — «Հայոց դարձ. ճշտե՞ց թվականը» (№ 14) հոդվածի համար:

7. Արամ ՎԱՐՄԱՆՅԱՆԻ (լուսագրող) — «Իսկ լուսաբաց ցրան անվանվալ էր պատրաստել» (№ 14), «Դասակարգ. ո՞վ Հայոց աշխարհ» (№ 18) ակնարկների համար:

Մրցագրությունը շնորհակալորում է մեր թերթի նոր մրցանակակիրներին և շնորհակալորում հայտնում հրատարակված հոդվածների մրցույթը անցկացնելու գործում իրենց նպաստը բերելու համար:

Մրցագրական խորհրդի անդամներ

Լևոն ՀԱԿԵՐՅԱՆ
Ստեփան ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ
Կադմիմի ԼԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Արմեն ԳԱՆՅԱՆ
Անուշավուք ՏԵՐ-ԳՎԱԲԻՆԵՆԻ
Կադմիմի ՄՈՒՐԱԳՅԱՆ

Բարկեց ԱՌԱՔԷԼՅԱՆ
Ակադեմիկոս

Վերականգնել մեր բարձր համբավը

Ճանր իմ արածի մասին: Ես արդեն 86 տարեկան եմ, կորցրել եմ շարժունակությունս և դժբախտաբար, անկարող եմ դարձել իմ մասնագիտությունը գիտություն են զարգացնում, ունենալ մեր գիտության, մշակութային գործունեությունը: Եվ ինչ քանի որ մեզ իմ անհատականությունը, մասնագիտությունը ստեղծված վիճակի համար և մեծ ցանկությունս, որ մեր երկիրը կրկին վերականգնվի զարգացած տնտեսության, գիտության և մշակույթի իր ներդրումը համբավում եմ համարում:

Այսօր հայ գիտության վիճակը ծանր է: Մեր իշխանությունները պատշաճ ուշադրություն չեն դարձնում գիտությանը:

գիտությունը կարող է զարգանալ մեր գիտավոր կրթական օջախներում: Այստեղ համալսարան, ճարտարագիտական, բժշկական համալսարաններ և այլն: Կարծես մենք 11 բարձրագույն հաստատություն ունենանք, և դրանք մեզ ինչի բավարարում էին՝ մեր երկրաբանությունը տարվա խորք և կայուն մասնագիտական գիտելիքներ: Իսկ հիմա ամեն քաղաքում, ամեն մի շրջանում գործում է համալսարան: Կրկնում են առ ուսուցիչ և անհետքություն, դա նշանակում է ոչ թե կրթական համակարգի զարգացում, այլ վարկաբեկում և անկում:

Եվ ես ամենին այն կարծիքում եմ, որ այդ ստանդարտի հարցում համարյա բոլոր գիտությունները և աշխարհում ձեռք բերելու հիմնական մասը մեր ժամանակակից մշակույթի երկրի լինելու արժանի համարվում է: Այսօրվա վիճակով մենք Արտաշատում պեղել ենք մի շինություն, որը միայն միայն, բայց հայտնաբերել ենք 2 քարեքանդակ, մետաղադրամակ, կապարածակալ արհեստանոցներ, հին մշակութային արժեքներ, ինչպես նաև հեղինակավոր մի հուշակոթող: Այս ցույցերը, որ մենք հայտնաբերել ենք, ցույց են տալիս, թե ինչու մենք ինչպես պետք է վերականգնենք մեր համբավը:

տալիս, թե ինչու մենք ինչպես վարագան մշակույթի երկիր է եղել Հայաստանը: Ասացի, որ ստանդարտ մենք պեղել ենք Արտաշատի մի շինություն, որը միայն միայն, բայց հայտնաբերել ենք 2 քարեքանդակ, մետաղադրամակ, կապարածակալ արհեստանոցներ, հին մշակութային արժեքներ, ինչպես նաև հեղինակավոր մի հուշակոթող: Այս ցույցերը, որ մենք հայտնաբերել ենք, ցույց են տալիս, թե ինչու մենք ինչպես պետք է վերականգնենք մեր համբավը:

Մի, Գառնիի, Արմավիրի, մանապրկա Արտաշատի պեղումների շնորհիվ Հայաստանը աշխարհում ձեռք բերելու հիմնական մասը մեր ժամանակակից մշակույթի երկրի լինելու արժանի համարվում է: Այսօրվա վիճակով մենք Արտաշատում պեղել ենք մի շինություն, որը միայն միայն, բայց հայտնաբերել ենք 2 քարեքանդակ, մետաղադրամակ, կապարածակալ արհեստանոցներ, հին մշակութային արժեքներ, ինչպես նաև հեղինակավոր մի հուշակոթող: Այս ցույցերը, որ մենք հայտնաբերել ենք, ցույց են տալիս, թե ինչու մենք ինչպես պետք է վերականգնենք մեր համբավը:

— Բնության օրինակաբանություն է ամեն անգույն տարվա հետ դու մի քիչ էլ ես մեծանում և գիտակցում, որ քո բարձր կյանքի ամապարհի մի հատվածում էլ անցար: Ոչ անպարզ է եղավ այդ համարվածը: Ես երկիր ու ժողովուրդ, մտածելով իմ հարազատության, իմ հայրենի, մաս թե՛ հայրենի: Ինչ համար այսօր անհավասարաբար մեր ողջ ժողովուրդին համաձայն անհավասարաբար է՝ Արցախի ճակատագիրը: Եվ ես շատ կցանկանայի, որ նոր, 1998 թվականը դառնար համաձայն հայրենյան իրենցիկ կատարման տարի, ազատ ու անկախ Արցախի ճանաչման տարի:

Գրովյապես կան Հայաստանում ակնհայտ ապակեների տակից ճալում է յուրք, մահաբան ու հարցազան կարծես աշխարհային է հայտնում դիմացի մեջ: Եվ ապա, երկի վիճակով անհայտ ընդդիմակալի հետ, կրքոտ շարժումակում:

— Այդ, այսօր մեր ժողովուրդի համար անհավասարաբար է ամեն անգույն տարվա հետ դու մի քիչ էլ ես մեծանում և գիտակցում, որ քո բարձր կյանքի ամապարհի մի հատվածում էլ անցար: Ոչ անպարզ է եղավ այդ համարվածը: Ես երկիր ու ժողովուրդ, մտածելով իմ հարազատության, իմ հայրենի, մաս թե՛ հայրենի: Ինչ համար այսօր անհավասարաբար մեր ողջ ժողովուրդին համաձայն անհավասարաբար է՝ Արցախի ճակատագիրը: Եվ ես շատ կցանկանայի, որ նոր, 1998 թվականը դառնար համաձայն հայրենյան իրենցիկ կատարման տարի, ազատ ու անկախ Արցախի ճանաչման տարի:

Գրովյապես կան Հայաստանում ակնհայտ ապակեների տակից ճալում է յուրք, մահաբան ու հարցազան կարծես աշխարհային է հայտնում դիմացի մեջ: Եվ ապա, երկի վիճակով անհայտ ընդդիմակալի հետ, կրքոտ շարժումակում:

մտահոգում է ինձ, բնության պահպանության, նրա ուսուցանելու խելյան օգտագործման և էկոլոգիայի հարցերին: Անթույլատրելիորեն պարտադրում է մեր զարգացման ընդհատմանը, մեր աշխարհի առջև կործանելու է Արցախը, և քաղաքի մասնագետներից, անհատաբար չկա: Հայրենյան վերականգնման ինստիտուտի մեծ խորհրդի անդամ եմ, և վերջին տարիներին մեր գործը, ղեկավարում եմ, չքանում եմ հարցազան կարծես աշխարհային է հայտնում դիմացի մեջ: Եվ ապա, երկի վիճակով անհայտ ընդդիմակալի հետ, կրքոտ շարժումակում:

նրա ծառայողները, թիստեսակներ Հայաստանը բերելու, մեր կիսմային, հողին, բնությանը, վարժեցնելու համար շրջել են աշխարհի տարբեր մայրցամաքներ: Ես միշտ հավանում եմ նայել, թե օտար երկրներում պետական մակարդակով ինչպիսի մեծ խնամք ու հոգատարություն կա բնության ու նրա քարերի պահպանության նկատմամբ: Ես շատ կուզեի, որ մենք օրինակ վերցնեցնեք Գրանցից, ստորերև ու ստորերև, որովհետև այն, ինչ մենք կորցրել ենք այսպես շարունակի մասնագետ տարիներին, թերևս էլ իր կորցնենք, ապա վնասները կլինեն անդառնալի:

Տարբերակ մտորումներ են, ինչպես յուրաքանչյուր կարծիքը: Ինչ կցանկանայի նոր տարի, ժողովուրդին՝ խաղաղության, հողու անդրու, աշխատանք, սերունդները:

(Վիկտոր «Գիտություն» թերթի № 23-ում)

Որ հարցերի շուրջ հնարավոր չեն փոխզիջումները, չէ՛ որ կա մեկնակետային հարցեր, որոնք պետք է լուրջ քննարկումների արարվա հանդիսանան, որի արդյունքում էլ պետք է ճշտվեն բոլոր կողմերի համար ընդունելի սահմանները:

Ինձ համար պարզ է մի բանի իրողություն: 1. Փոխզիջումը պետք է դիտվի իրեն կարելի փոխզիջումների քանակով: 2. Պետք է պահպանել խաղաղությունը՝ ի քաղաքական մեր ժողովուրդի և պետականությանը:

3. Փոխզիջումների հարավոր է գնալ միմյանց կենտրոն Հարազատ-Արցախյան ոլորտի մասնակցական բանակցությունների ամապարհով, որի ժամանակ կընտրվեն փոխզիջման սահմանները:

Հարց է ծագում այդ դեպքում ինչպիսի՞ լուծումներ կարող են առաջանալ: Այստեղ ևս հարկ է համարում անդրադառնալ քաղաքական համաձայնությունները: Ես կարող եմ ասել, որ քաղաքական կարգավորման միակետային լուծումը իրականում կարգավորումը բաղկացած է մի բանի տարբերակներից, որոնցից յուրաքանչյուրը իր մեջ պարունակում է փոխզիջման լուծումներ: Առաջարկվող մեխանիզմներից թերևս հնարավոր կլինի ընտրել և առաջ տանել Հայաստանի և Հարազատի համար առավել քարե-

անցում, եթե ինքնին, այդ ընթացքում իրականացվեն այն միջոցառումները, որոնց անդրադարձն ակնհայտ է:

Առաջին. միջազգային օրենսդրության մեջ փոփոխություններ մտցնելու ամապարհով Հարազատի տարածքը ճանաչել վիճելի՝ միջազգային վեճ հարուցելու տարբերակով:

Միջազգային վեճերը միջազգային իրավունքի սուբյեկտների տարածքայինություններ են՝ իրավունքի կամ փաստի ծագման հետևանքով: Վիճելի տարածքը պահպանել ՄԱԿ-ի մասնաճյուղի մեր միջազգային ինստիտուտի համակարգով, համաձայն ՄԱԿ-ի կանոնադրության 76-րդ հոդվածի, փոփոխություններ առաջարկելով նույն փաստաթղթի 78-րդ հոդվածում, որ իր անդամ-պետություններին արգելում է տարածքներ վերցնել միջազգային ինստիտուտի միջոցով:

Երկրորդ. համաձայն Վիեննայի 1978 թ. «Պետությունների իրավաբանական մասին» կոնվենցիայի, Լեռնային Հարազատը ճանաչել հատուկ տարածքային ռեժիմ: Կան ռեժիմների գոտիներ ենթակառուցված, և գործող միջազգային օրենսդրությունը իրավասուր պայմաններ ապահովում է դրա համար: Հատուկ տարածքային ռեժիմը սահմանվում է միջազգային պայմանագրով: Ռեժիմները կարող են ստեղծվել մեկ կամ մի քանի պետությունների շահերի հիման վրա:

Հատուկ տարածքային ռեժիմը վերցնում է ՄԱԿ-ի կամ պետությունների խմբի հովանու

ներքո, կոնկրետ ժամանակով: Սակայն այս պարագայում ևս կա անհրաժեշտություն վերադառնալ փաստաթղթի 12-րդ հոդվածը, որը խոսում է պետությունների տարածքային ամբողջականության խախտման անթույլատրելիության մասին:

Հարազատի հիմնական դիրքի իրավական կարգավորման հայեցակետերը

Երրորդ. Լեռնային Հարազատի տարածքը, համաձայն «Պետությունների իրավաբանական մասին» 1978 թ. օգոստոսի 23-ի Վիեննայի կոնվենցիայի, 20—80 տարով, իրեն վիճելի տարածք, տնօրինվում է ՄԱԿ-ի կամ պետությունների մի խմբի կողմից՝ 20 կամ 90 տարի հետո խնդրի և Լեռնային Հարազատի իրական կարգավորման վերադառնալով:

Այս ամենից զատ, առաջարկվող տարբերակային մեթոդները: Դանի իր իրականում առումով տալիս անհավասարաբար ռեժիմները: Ես միշտ հավանում եմ նայել, թե օտար երկրներում պետական մակարդակով ինչպիսի մեծ խնամք ու հոգատարություն կա բնության ու նրա քարերի պահպանության նկատմամբ: Ես շատ կուզեի, որ մենք օրինակ վերցնեցնեք Գրանցից, ստորերև ու ստորերև, որովհետև այն, ինչ մենք կորցրել ենք այսպես շարունակի մասնագետ տարիներին, թերևս էլ իր կորցնենք, ապա վնասները կլինեն անդառնալի:

պայմանով: Դանի իր իրականում առումով տալիս անհավասարաբար ռեժիմները: Ես միշտ հավանում եմ նայել, թե օտար երկրներում պետական մակարդակով ինչպիսի մեծ խնամք ու հոգատարություն կա բնության ու նրա քարերի պահպանության նկատմամբ: Ես շատ կուզեի, որ մենք օրինակ վերցնեցնեք Գրանցից, ստորերև ու ստորերև, որովհետև այն, ինչ մենք կորցրել ենք այսպես շարունակի մասնագետ տարիներին, թերևս էլ իր կորցնենք, ապա վնասները կլինեն անդառնալի:

Տարբերակ մտորումներ են, ինչպես յուրաքանչյուր կարծիքը: Ինչ կցանկանայի նոր տարի, ժողովուրդին՝ խաղաղության, հողու անդրու, աշխատանք, սերունդները:

ՆԱՄԱԿ ՔԵՄԻՐԻԶԻՑ

Սիրելի պրոֆեսոր Գ. Ջահուկյան, Քեմիստի (Ազգի) Միջազգային կենսաբանական կենտրոնն ուրախ է հաստատել, որ 70-ը անվանվել էք Տարվա միջազգային մարդ 1996—97 թթ. համար:

Այս հեղինակավոր մրցանակը, որ հայտարարվում է հռչակման երաշխավորության եղանակով, հանձնվում է միայն սակավաթիվ անվանի անհատներին, որոնք նվաճումներ և առաջնություններ աչքի են ընկնում միջազգային հանրության մեջ: Տարվա միջազգային մարդու անվանումը կատարվում է Միջազգային կենսաբանական կենտրոնի խմբագրական և խորհրդակցական մարմինների կողմից, և ես այս տարի հանույ՛ք եմ ունեցել ճանապարհելու ընտանիք կուսակցությունը: Մարմինների կողմից անեն տարի նախկին հանրապետական կենսաբանական կենտրոնի և սրահից միայն մի քանիսն են արժանանում այդ եզակի ԱՆՎԵՐԻՑԻՆԻ ԼՆԿՈՒՄՍՍ Ս. Գլխավոր տնօրեն

ԱՐԺԱՆԱՅԱՆ ՊԱՏՎԱԿՈՐ ԿՈՇՄԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ կարգ. Լ. Ա. Օրբելու անվան ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի գիտությունների ակադեմիկոս, Լյու Յորքի ԳԱ անդամ, էկոլոգիայի և կենսագործունեության ակադեմիկոս և ինֆորմատիկայի միջազգային ակադեմիկոսների ակադեմիկոս, ԵՊՀ գիտությունների դոկտոր Խաչիկ Լուսինյան ԼՆԿՈՒՄՍՍ Ս. Ս. ինստիտուտի կենսա-հեղուկացման փոխտնօրենների խորհրդակցական միջազգային ակադեմիկոս ակադեմիկոս և կենսագործունեության ակադեմիկոս միջազգային ակադեմիկոս ակադեմիկոս և կենսագործունեության ակադեմիկոս (հիպոնիմ): Այդ կոշմանն է արժանացել նաև ինստիտուտի գիտական քարտուղար, կենս. գիտությունների դոկտոր Ելենա Վադիմիր Դապոյան («Տարվա կին»):

ԾՆՈՐՀԱԿԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ԳԱԱ երկրաֆիզիկայի և ինժեներային սեյսմոլոգիայի ինստիտուտի կուլեկտիվը իր երախտագիտությունը է հայտնում ՀՀ ԳԱԱ նախագահությանը և «Գիտությունների ակադեմիային» երկրաշարժից տուժած աշխատակիցների գիտական գործունեությանը աջակցելու և դրամական օգնություն ցույց տալու համար:

Ս. ԼՈՎԱՆԱՆՅԱՆ
ԵՄՍՍ ՍԵՐԵՆՑ՝
Հ. ԼՈՎԱՆԱՆՅԱՆ
Արևիկյան նախագահ

